

øvrigt forlængst påkaldt sig historikernes interesse (Gustav Bang i »Kirkebogsstudier« 1906 og Aksel Lassen i »Skæbneåret 1659« 1958), men der er nu skabt en let adgang til forskellige demografiske og andre historiske undersøgelser.

Vonsild kirkebog er den tredje danske kirkebog, som foreligger trykt. I 1954 udsendte Samsfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie den mere specielle »Perlestikkerbogen« fra Nakskov (ved Hans Knudsen og Albert Fabritius), og i 1963 udgav Landbohistorisk Selskab Ældre danske kirkebøger I »Levnedsløb i Sørbymagle og Kirkerup kirkebøger 1646-1731« (ved Ole Højrup, nu i 2. genoptryk). Vonsild kirkebog hævder sig i flere henseender som den mest givende. Der findes andre kirkebøger med nekrologer (f.eks. Ulsted, Kjær herred, 1685-1716), men de er få og afgiver næppe basis for en udgivelse; i hvert fald vil eventuelle fremtidige kirkebogsudgivelser kun blive faksimiletryk; de vil være vanskeligere at anvende, men til gengæld relativt billige og komplette.

Der kan her være grund til at påpege, at kirkebøger så langt er det flittigst anvendte historiske kildemateriale i Danmark. Forklaringen er naturligvis, at de er hovedmaterialet for den genealogiske forskning. Kirkebøger er, eventuelt sammen med et par andre kildegrupper, det eneste originale historiske kildemateriale, som en virkelig bred folkelig kreds bliver konfronteret med. På den anden side har faghistorikernes interesse for kirkebøger hidtil været temmelig begrænset, hvilket vel nok for en del hænger sammen med materialets meget store omfang. Der er også visse kildekritiske problemer forbundet med kirkebøgerne, men der er ingen tvivl om, at man vil kunne nå væsentlige resultater ved en kritisk-systematisk bearbejdning af det danske kirkebogsmateriale.

Paul G. Ørberg

GÖSTA JOHANNESON: Lunds Universitets historia II. 1710-1789. Lund, Liber Förlag, 1982. 456 s. Ill.

Det synes at være et særkende for universitetshistorier, at de er meget vanskelige at bringe til afslutning. Lunds universitet havde i anledning af sit 300 års jubilæum i 1968 planlagt at udsende Universitetets historie i 4 bind: 1668-1709, 1710-1789, 1790-1867, 1868-1968. Det første og sidste bind blev udsendt til selve jubilæet. Bind III kom i 1971 og endelig i 1982 er bind II udkommet. Fire forskellige forfattere har måttet afløse hinanden på dette bind på den triste måde, at tre forfattere, prof. Sv. Edlund, prof. Jerker Rosen og overbibliotekar Krister Gierow døde fra uafsluttede manuskripter. Det har således ikke været nogen misundelsesværdig opgave for docent Gösta Johannesson at få de overleverede uafsluttede manuskripter til at udgøre en helhed. Mange af disse bidrag om Universitetets ydre rammer har han måttet forkorte betydeligt, mens han selv har skrevet afsnittene om fakulteterne, personale og studenter. Hovedsigtet med Lunds universitets historie har således – i modsætning til Københavns universitets historie – været at rumme både administration, lærdomshistorie, lærere og studenter inden for samme tidsafsnit og bind. Fordelingen mellem de enkelte afsnit er blevet rimelig trods de omtalte vanskelige tilblivelsesvilkår. Inden for de enkelte afsnit har forfatterne ønsket at få så mange enkeltheder med som muligt. Det forhøjer bogens værdi som opslagsværk, men til gengæld bliver fremstillingen let mindre fængslende. Bogen er i øvrigt kun forsynet med et personregister.

Lunds universitet blev oprettet med henblik på forsvenskning af de områder,

der erobredes fra Danmark i midten af det 17. årh. Denne periode starter dramatisk med en nedgangstid p.g.a. krigen og den kortvarige danske besættelse af Lund, hvis virkninger på universitetet skildres levende. For at blive ved det dansk-svenske forhold er følgende forskelle på Lunds og Københavns universitet iøjnefaldende. Det økonomiske grundlag for Lunds universitet var ikke som for København jordbesiddelse, men derimod tiende. Professorerne fik løn udbetalt i korn, som med periodens stigende kapitelstakster fulgte de almindelige prisstigninger. Studenterne fik derimod deres stipendier udbetalt i et fast pengebeløb, som ikke fulgte med prisstigningerne. Derved blev der set fra universitetsadministrationens side penge til et særligt fond til bygningsforbedringer og i et vist omfang til ekstra lærere. Lunds universitet havde normeret et større antal adjunkter og docenter end i København, selvom det kneb med aflønningen. Også danse-, fægte- og sprogmestre var i modsætning til Københavns universitet optaget på lønninglisten. Derimod afholdt Sveriges universiteter ikke embedseksamener. Det var overladt til domkapitler, hovretter og centraladministration. Det såkaldte kancelliforhør blev dog i 1777 overført til Universitetet. Stipendiatler blev eksamineret ved afslutningen af årets undervisning, men denne eksamen var trods megen diskussion herom ikke offentlig. Universitetet brugte i øvrigt det argument imod kanslerens forslag herom i 1744, at det ikke havde medført bedre kandidater til magisterpromotionen ved Københavns universitet. Endelig var den største forskel på studenternes forhold ved de to universiteter i det daglige måske, at de i Lund var inddelt i nationer efter deres hjemsted, hvor inspektør, kurator og seniorer var rede til at støtte og vejlede både i studieforhold og private problemer. Dette nationsvæsen indebar både fordele og muligheder for misbrug, hvorfor det da også diskuteredes livligt perioden igennem. Det 18. årh. var på universitetsområdet som på så mange andre en diskussions- og forandringsperiode.

Birgit Løgstrup

NYESTE TID

KAI DETLEV SIEVERS (Hrsg.): Die deutsche und skandinavische Amerikaauswanderung im 19. und 20. Jahrhundert. Forschungsstand, Methoden, Quellen. Mit Fallstudien aus Schleswig-Holstein und Hamburg. Studien zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins, Band 3. Neumünster, Karl Wachholtz Verlag, 1981. 204 s. DM 30.

I oktober 1979 foranstaltede »Arbeitskreis für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins« et seminar omkring den oversøiske udvandring fra Hertugdømmerne og Hamburg. Blandt deltagerne var skandinaviske forskere, og rapportens udgivere vedkender sig inspiration fra især det svenske emigrationshistoriske projekt. Publikationen afspejler bestræbelser, der er i deres vorden. Det er således litteratur- og kildeoversigter, der dominerer.

Den er delt op i fire temagrupper. For det første forskningsoversigter. Her tegner Arnfinn Engen et rids af norsk emigrationsforskning, og dr.phil. Kr. Hvidt tager sig af det øvrige Norden i en let causerende fremstilling. G. Moltmann rider den relativt beskedne tyske forskning op med særligt henblik på det hamburgske perspektiv, mens K. D. Sievers tager sig af Slesvig-Holsten. For det andet er der et metodisk bidrag, nemlig svenskeren L. G. Tedebrands analyse af